

การศึกษาขั้นตอนพิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับการแต่งงาน
ของคนไทยเชื้อสายจีนฮากกา ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
THE STUDY OF RITUAL PROCEDURES AND BELIEFS RELATED TO MARRIAGE
AMONG THAIS OF HAKKA-CHINESE DESCENT IN HAT YAI DISTRICT,
SONGKHLA PROVINCE

ญาฎา ยอดสุวรรณ¹, สุพิชญา สุขขวัญ², หฤทัย ไชยรักษ์³ และ บุญทิวา จันทระเจริญ^{4*}
Yada Yodsuwan¹, Suphitchaya Sukkhwon² Haruethai Chairak³ and Bunthiwa Jantarajoen^{4*}

1, 2, 3, 4มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ 15 ถ.กาญจนวนิชย์ ต.คอหงส์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110 ประเทศไทย

1, 2, 3, 4Prince of Songkla University, Hatyai Campus, 15 Kanchanavanich Rd., Kho Hong Sub-district, Hat Yai District,
Songkhla Province 90110 Thailand

*Corresponding author E-mail: Bunthiwa.s@psu.ac.th

(Received: Dec 27, 2025; Revised: Jun 30, 2026; Accepted: Jun 30, 2026)

บทคัดย่อ

การแต่งงานของคนไทยเชื้อสายจีนฮากกา คือประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมและความเชื่อของสังคมชาวจีนโพ้นทะเล งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาขั้นตอนพิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับการแต่งงานของคนไทยเชื้อสายจีนฮากกาซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มชาวจีนโพ้นทะเลที่อาศัยอยู่ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยใช้แนวคิดการย้ายถิ่นฐานและแนวคิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมมาประกอบการศึกษา ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะจงกับกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนฮากกาที่อาศัยอยู่ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ที่เคยผ่านการแต่งงานหรือมีประสบการณ์การเข้าร่วมพิธีแต่งงานแบบฮากกาและมีอายุ 50 ปีขึ้นไป โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างในรูปแบบเจาะลึกรายบุคคล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการเนื้อหา พบว่า ขั้นตอนพิธีกรรมการแต่งงานมีทั้งหมด 15 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ 1) การจัดหาแม่สื่อ 2) การตรวจดูดวงความสมพงศ์ของดวงชะตา 3) การตรวจพื้นฐานความเป็นอยู่ของบ้านฝ่ายชาย 4) การลู่ขอ 5) การจัดขบวนรับตัวเจ้าสาว 6) การเดินทางของเจ้าบ่าวมายังบ้านเจ้าสาว 7) การมอบสินสอด 8) การสวมแหวนหมั้นให้กันและกัน 9) การเดินทางออกจากบ้านของเจ้าสาว 10) การเดินทางมาถึงบ้านเจ้าบ่าว 11) การไหว้บรรพบุรุษ 12) การกินบัวลอยและไข่ต้ม 13) การยกน้ำชา 14) การจัดงานเลี้ยงมงคลสมรส และ 15) การเข้าห้องหอ ส่วนความเชื่อในการแต่งงานมีทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านตัวเลข 2) ด้านอาหารและผลไม้ และ 3) ด้านสิ่งของ การแต่งงานในรูปแบบของชาวจีนฮากกาในอำเภอหาดใหญ่ยังคงอ้างอิงจากรูปแบบฮากกาดั้งเดิม แต่เนื่องด้วยความแตกต่างทางวัฒนธรรมการแต่งงานตามพื้นถิ่นของอำเภอหาดใหญ่ การเปลี่ยนผันของเวลาและเศรษฐกิจในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ทำให้การผสมผสานทางวัฒนธรรมและมีการปรับลดขั้นตอนลงเพื่อความสะดวกรวดเร็วของการจัดงานแต่งงานของเจ้าบ่าวและเจ้าสาว อีกทั้งยังเป็นไปตามความเหมาะสมของช่วงเวลา การศึกษาครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า การอพยพย้ายถิ่นฐานและการผสมผสานทางวัฒนธรรมนั้นมีผลต่อการสืบทอดเปลี่ยนแปลง

¹⁻³ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน คณะศิลปศาสตร์

⁴ อาจารย์ ดร. หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน คณะศิลปศาสตร์

ทางประเพณีและวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม ชาวจีนฮากกาก็ยังคงรักษาเอกลักษณ์ดั้งเดิมเอาไว้ พร้อมทั้งมีการปรับตัวให้เหมาะสมกับรูปแบบการแต่งงานในสมัยปัจจุบัน

คำสำคัญ: พิธีกรรม, ความเชื่อ, การแต่งงาน, ชาวจีนโพ้นทะเล, คนไทยเชื้อสายจีนฮากกา

ABSTRACT

Wedding of Thai people of Hakka-Chinese descent is an overseas Chinese tradition that reflects their culture and beliefs. The objective of this research was to study the changes in ritual practices and beliefs of Thai people of Hakka-Chinese descent, who are part of the overseas Chinese community living in Hat Yai District, Songkhla Province. This study employed the concepts of migration and cultural assimilation and was conducted using purposive sampling. The informants were Hakka-Chinese residents of Hat Yai aged over 50 who had experience attending Hakka-style wedding ceremony. Semi-structured in-depth interviews and content analysis revealed that there were 15 procedures in the wedding ritual: 1. arranging a matchmaker, 2. checking astrological compatibility, 3. assessing the living conditions of the groom's family, 4. arranging the wedding proposal ceremony, 5. organizing the wedding procession to the bride's house, 6. proceeding to the bride's house, 7. giving the dowry, 8. exchanging engagement rings, 9. escorting the bride from her house, 10. arriving at the groom's house, 11. worshipping the ancestors, 12. eating glutinous rice balls and boiled eggs, 13. holding the tea offering ceremony, 14. holding the wedding banquet, and 15. entering the bridal chamber. Additionally, the study also revealed three main aspects of beliefs related to marriage: 1. numerology, 2. foods and fruits, and 3. ritual items. Although Hakka-style weddings in Hat Yai still follow traditional Hakka customs, cultural differences exist. The passage of time and the local economy have led to cultural integration and a reduction in the number of wedding ritual steps for the couple's convenience in arrangement, as well as suitable timing. This study reflects that migration and cultural integration have influenced the transmission and transformation of cultural traditions. However, Thai people of Hakka-Chinese descent continue to preserve their original identity while adapting to contemporary wedding customs.

KEYWORDS: Ritual, Beliefs, Wedding, Overseas Chinese Communities, Thai People of Hakka-Chinese Descent

บทนำ

การแต่งงานหมายถึงการที่ชาย-หญิง มีความรักใคร่ต่อกันจนสุขเกษม มีความเห็นอกเห็นใจกันและพร้อมที่จะดำเนินชีวิตร่วมกันเป็นครอบครัวอย่างสามัคคี (Chotikasemsi, 2012) กล่าวได้ว่าการแต่งงานนั้นเป็นรากฐานที่สำคัญในการสร้างครอบครัว คือการที่ชายหญิงเห็นพ้องต้องกันในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันแบบได้รับการยอมรับจากสังคมและกฎหมาย ในอดีตการแต่งงานมักเกิดขึ้นในเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันเท่านั้น เนื่องจากในขณะนั้นการเดินทางติดต่อกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นเป็นไปได้ยาก จึงจำเป็นที่จะต้องเลือกคู่ครองภายในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน (Supharchan et al., 2016) แต่ในปัจจุบันประชากรจากทั่วทุกมุมโลกสามารถเดินทางติดต่อกันอย่างเสรี ดังนั้นการเคลื่อนย้ายของประชากรทั้งโลกจึงเป็นความปกติที่พบเห็นได้ทั่วไป เช่นเดียวกับประชากรจีน ซึ่งเป็นอีกกลุ่มชาติพันธุ์ที่พบการเดินทางอพยพมาตั้งถิ่นฐานในต่างประเทศรวมถึงประเทศไทย ด้วยเหตุนี้ชาวจีนอพยพบางส่วนจึงได้มีโอกาสแต่งงานกับชาวพื้นเมืองในไทย จากหลักฐานบันทึกทางประวัติศาสตร์มีการรายงานไว้ว่า ในประเทศไทย

พบการแต่งงานระหว่างชาวจีนอพยพและชาวไทยในท้องถิ่น (Siripaisarn & Kanchanadit, 2009) และภายหลังการแต่งงานก็ได้มีทายาทสืบเชื้อสายตามธรรมชาติ ลูกหลานของพวกเขาจึงถูกเรียกขานว่า “คนไทยเชื้อสายจีน” หรือ “ชาวไทยเชื้อสายจีน” ซึ่งยังสามารถแยกได้เป็นหลายกลุ่มตามถิ่นฐานเดิมของบรรพบุรุษ

คนไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทยมีหลากหลายกลุ่ม หากจะยึดตามภูมิลำเนาของบรรพบุรุษก่อนที่อพยพมานั้นอาจแบ่งได้เป็น 5 กลุ่ม อันได้แก่ 1) จีนแต้จิ๋ว (潮州) เป็นกลุ่มที่บรรพบุรุษได้อพยพมาจากทางตะวันออกเฉียงเหนือของมณฑลกวางตุ้ง 2) จีนฮกเกี้ยน (福建) เป็นกลุ่มที่บรรพบุรุษได้อพยพมาจากทางตอนใต้ของมณฑลฝูเจี้ยน 3) จีนไหหลำ (海南) เป็นกลุ่มที่บรรพบุรุษได้อพยพมาจากที่ราบและบริเวณชายฝั่งทะเลของเกาะไหหลำ 4) จีนฮากกา (客家) เป็นกลุ่มที่บรรพบุรุษได้อพยพมาจากบริเวณเจียงซีโจว (嘉应州) หรือคือพื้นที่เหมายโจว (梅州) ในปัจจุบัน และเมืองเจาโจว (潮州) ในมณฑลกวางตุ้ง และปลายตะวันตกเฉียงใต้ของมณฑลฝูเจี้ยน และบริเวณเกาะต่าง ๆ เช่น เกาะไต้หวัน (台湾) และเกาะไหหลำ (海南) และ 5) จีนกวางตุ้ง (广东) บรรพบุรุษได้อพยพมาจากมณฑลกวางตุ้ง ในเขตจังหวัดกวางโจว (广州府) (Kasetsiri, 2005) พบหลักฐานว่าชาวจีนได้อพยพเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย และพบได้แพร่หลายในสมัยอยุธยา (Amornwanitsak, 2024) ชาวจีนอพยพเข้ามายังประเทศไทยด้วยหลายสาเหตุ ในหลายยุคสมัย ทั้งเหตุผลจากภัยธรรมชาติ ความแห้งแล้ง การเมืองเพื่อแสวงหาช่องทางทำมาหากินและเพื่อแสวงหาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบชาวจีนอพยพมาเป็นจำนวนมากในปี พ.ศ. 2459 (Siripaisarn et al., 2006) โดยมีหลากหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มชาวจีนกวางตุ้ง (广东华人) กลุ่มชาวจีนแต้จิ๋ว (潮州华人) กลุ่มชาวจีนฮากกา (客家华人) กลุ่มชาวจีนฮกเกี้ยน (福建华人) และกลุ่มชาวจีนไหหลำ (海南华人) หนึ่งในนั้นคือกลุ่มชาวจีนฮากกาเป็นกลุ่มชาวจีนที่พบการตั้งถิ่นฐานอยู่ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2452 (Ma, 2021) ชาวจีนกลุ่มนี้มีการตั้งถิ่นฐานกระจายตามพื้นที่หาดใหญ่และใกล้เคียง ทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างเมืองหาดใหญ่เป็นอย่างมาก (Mahattanobol, 2005) ซึ่งหนึ่งในบุคคลสำคัญที่มีบทบาทในการสร้างเมืองหาดใหญ่ คือ ท่านขุนนิพัทธ์จีนนคร หรือเจียกี้ซี (谢枢泗) ผู้เป็นต้นตระกูล “จิระนคร” ก็เป็นหนึ่งในชาวจีนฮากกาที่ได้อพยพมาจากเมืองกวางตุ้งของจีน ในปี พ.ศ. 2449 เป็นต้นมา ท่านได้พัฒนาเมืองหาดใหญ่จนได้กลายเป็นเมืองสำคัญทางเศรษฐกิจทางภาคใต้เมืองหนึ่งของประเทศไทย อีกทั้งท่านยังอุทิศที่ดินส่วนตัวให้กับเทศบาลนครหาดใหญ่ในการสร้างสนามกีฬาจิระนคร โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย และโรงพยาบาลหาดใหญ่ เป็นต้น (Ma, 2021) ปัจจุบันในเขตพื้นที่หาดใหญ่ยังคงมีคนไทยเชื้อสายจีนฮากกาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เห็นได้จากการรวมกลุ่มกันก่อตั้งสมาคมจีนและทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในสมาคมฮากกาหาดใหญ่ (合艾客家会馆) นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2449 ที่ชาวจีนฮากกาได้มีการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในอำเภอหาดใหญ่ แสดงให้เห็นถึงการดำรงอยู่ของชาวจีนฮากกาและสืบทอดเชื้อสายของตนในแผ่นดินหาดใหญ่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นว่าชาวจีนฮากกา มีการสืบทอดเชื้อสายและถ่ายทอดวัฒนธรรมต่าง ๆ ไปสู่รุ่นลูกและรุ่นหลานตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ซึ่งหนึ่งในวัฒนธรรมสำคัญที่ถ่ายทอดไปสู่รุ่นลูกหลานของชาวจีนฮากกา คือ พิธีกรรมการแต่งงาน

การแต่งงานถือเป็นพิธีกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งในชีวิต เพราะเป็นกลไกสำคัญในการสืบทอดกลุ่มชาติพันธุ์ ประเพณีและวัฒนธรรมสู่รุ่นลูกหลาน ซึ่งลักษณะของพิธีกรรมนี้จะมีความแตกต่างกันตามแต่ละชุมชน สังคม วัฒนธรรม รวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ อย่างไรก็ตามลักษณะของพิธีกรรมไม่ได้ขึ้นอยู่กับธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดต่อกันมาแต่เพียงเท่านั้น หากแต่ยังเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการให้ความสำคัญกับพิธีการแต่งงานของแต่ละครอบครัวด้วย (Yanyongkasemsuk, 2015) ทีเดียวได้ว่า ความแตกต่างของพื้นที่ ถิ่นฐาน และความเชื่อล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลและก่อให้เกิดรูปแบบ ขั้นตอน พิธีกรรมการแต่งงานที่แตกต่างกัน ซึ่งในแต่ละขั้นตอนของพิธีกรรมนั้นมักจะแฝงไปด้วยความเชื่อความศรัทธาที่แตกต่างกัน ต่างพื้นที่ ต่างชาติพันธุ์ ต่างครอบครัวอาจจะมีความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป คณะผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและหาข้อมูลขั้นตอนพิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับการแต่งงานของคนไทยเชื้อสายจีนฮากกาพบว่า ข้อมูลที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรยังพบบ่อยน้อย ข้อมูลที่พบ

เกี่ยวกับชาวจีนฮากกาส่วนใหญ่มักเป็นข้อมูลโดยภาพรวมของชาวจีนฮากกาที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย แต่ยังขาดข้อมูลที่ระบุถึงถึงพิธีการแต่งงานของชาวจีนฮากกา ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ทำให้ขาดแหล่งศึกษาเรียนรู้สำหรับผู้สนใจในเรื่องนี้ ด้วยเหตุที่ต้องการเติมเต็มองค์ความรู้ในประเด็นดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงได้ศึกษาขั้นตอนพิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับการแต่งงานของคนไทยเชื้อสายจีนฮากกา ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ด้านนี้ขึ้นใหม่และบันทึก เผยแพร่อย่างเป็นระบบ โดยหวังว่าอาจเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือการแต่งงานของชาวจีนฮากกาเอาไว้ ทั้งยังสามารถใช้เป็นแหล่งข้อมูลอ้างอิงสำหรับผู้สนใจต่อไปในอนาคต

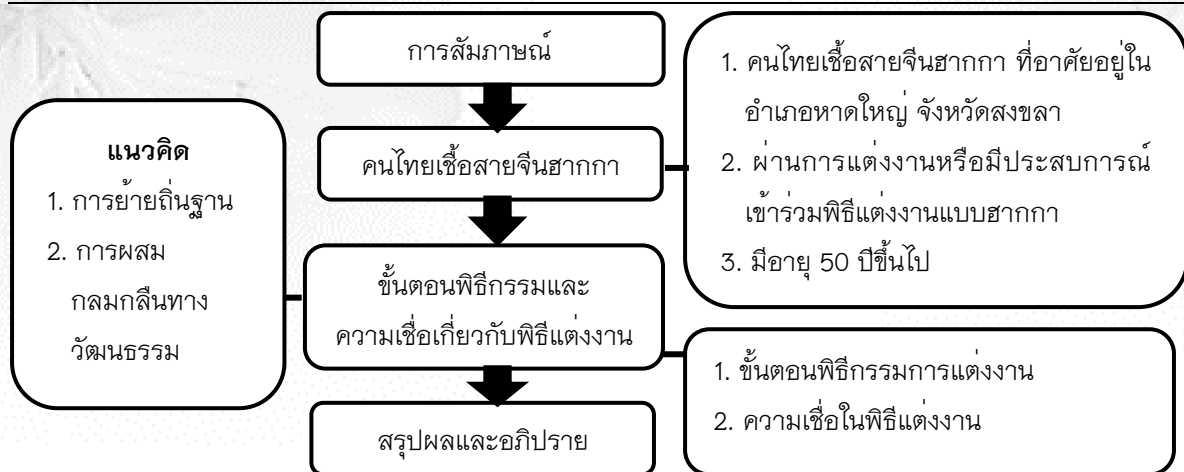
นอกจากนี้คณะผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและหาข้อมูลแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดการย้ายถิ่นฐานและแนวคิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม โดยแนวคิดการย้ายถิ่นฐานหมายถึงการเปลี่ยนที่อยู่โดยไม่มีข้อกำหนดด้านระยะทางระหว่างจุดเริ่มต้นหรือถิ่นเดิมกับปลายทางหรือถิ่นใหม่ แม้ว่าจะเป็นการย้ายจากห้องพักหนึ่งไปยังอีกห้องหนึ่งภายในอพาร์ทเมนต์หลังเดียวกันก็นับว่าเป็นการย้ายถิ่นฐาน ซึ่งองค์ประกอบของการย้ายถิ่นฐานจะประกอบไปด้วย จุดเริ่มต้น ปลายทาง และอุปสรรคระหว่างทาง (Lee, 1966) ดังนั้นการเลือกสถานที่ ชุมชน เมือง หรือประเทศจุดหมายปลายทางล้วนมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะหากย้ายถิ่นฐานไปยังสถานที่จุดหมายปลายทางนั้นแล้วเลี้ยวไม่ได้ที่จะต้องพบเจอกับอุปสรรค จำเป็นต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อที่จะสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมนั้น ๆ ได้อย่างเป็นสุข ด้วยเหตุนี้จึงเชื่อมโยงมาสู่แนวคิดผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม กล่าวคือการที่กลุ่มชนชาติหนึ่งผสมผสานกลมกลืนกับกลุ่มชนชาติอื่นนั้นย่อมประกอบด้วย 2 ประการ ประการแรก คือ มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมเกิดขึ้น “ชนกลุ่มน้อยที่เป็นชนชาติอื่นได้รับเอาวัฒนธรรมของชนกลุ่มใหญ่ที่เป็นเจ้าของประเทศ” และประการที่สองคือ มีการผสมผสานชาติพันธุ์เกิดขึ้น “การแต่งงานกันระหว่างชนกลุ่มน้อยกับชนกลุ่มใหญ่ ซึ่งเป็นการแต่งงานข้ามเผ่าพันธุ์” (Burutphot, 1975) เช่นนี้แล้วคนจีนเป็นชนกลุ่มน้อยที่อพยพย้ายถิ่นเข้ามาในประเทศไทยจึงย่อมได้รับเอาวัฒนธรรมของชนกลุ่มใหญ่ที่เป็นเจ้าของประเทศ และเมื่อเกิดการแต่งงานข้ามเผ่าพันธุ์ระหว่างคนจีนที่เป็นชนกลุ่มน้อยและคนไทยที่เป็นเจ้าของประเทศก็ยิ่งก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมในระดับครอบครัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาขั้นตอนพิธีกรรมเกี่ยวกับการแต่งงานของคนไทยเชื้อสายจีนฮากกา ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับการแต่งงานของคนไทยเชื้อสายจีนฮากกา ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยนี้ ผ่านการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและตีความข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่ออธิบายขั้นตอนพิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับการแต่งงานของคนไทยเชื้อสายจีนฮากกาในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยบูรณาการจากแนวคิดการย้ายถิ่นฐาน (Lee, 1966) และแนวคิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Satsanguan, 1999) ในการวิเคราะห์ข้อมูล แนวคิดดังกล่าวช่วยอธิบายการเคลื่อนย้ายของวัฒนธรรมและกระบวนการปรับตัวในบริบทใหม่ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของขั้นตอนพิธีกรรมและความเชื่อตามช่วงเวลาและสถานที่ที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้การตีความข้อมูลมีความเป็นระบบและสะท้อนความเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ชัดเจน ดังแผนภาพนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีประเด็นการศึกษาคือ ศึกษาขั้นตอนพิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับการแต่งงานของคนไทยเชื้อสายจีนฮากกา ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยใช้แนวคิดการย้ายถิ่นฐาน และการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม

1. ประชากร คือ คนไทยเชื้อสายจีนฮากกาที่อาศัยอยู่ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

2. กลุ่มตัวอย่าง มีการเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์ คือ คนไทยเชื้อสายจีนฮากกาที่อาศัยอยู่ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยผ่านการแต่งงานหรือมีประสบการณ์การเข้าร่วมพิธีการแต่งงานแบบฮากกาและมีอายุ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 5 คน ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (In-depth Interview) และเนื่องจากคณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล ตามจุดประสงค์ของงานวิจัย และด้วยบริบทของกลุ่มประชากรดังกล่าวที่อาศัยในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จะค่อนข้างมีอายุและไม่สะดวกในการให้ข้อมูลกับคนแปลกหน้า การเข้าถึงประชากรจึงทำผ่านผู้นำสมาคม แม้กระนั้นก็ยังพบผู้ที่เกี่ยวข้องข้อมูลดังกล่าวและมีความยินยอมที่จะให้สัมภาษณ์ค่อนข้างจำกัด

3. เครื่องมือวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview) โดยมีการตั้งคำถามที่มีประเด็นหลัก ได้แก่ ขั้นตอนพิธีกรรม และความเชื่อในการแต่งงานของชาวจีนฮากกาในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งคำถามได้ผ่านการประเมินดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) โดยผู้ทรงคุณวุฒิไว้ล่วงหน้าแล้ว ในระหว่างการสัมภาษณ์สามารถยืดหยุ่นในการถามได้ เช่น อาจมีการตั้งคำถามเพิ่มเติมต่อจากการให้ข้อมูลที่นำเสนอจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและก่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น มีการบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์แล้วนำมาถอดความ เพื่อความถูกต้องและสะดวกในการนำข้อมูลที่ได้ออกจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ในภายหลัง ทั้งนี้ก่อนการสัมภาษณ์ได้แจ้งกลุ่มตัวอย่างทราบถึงวัตถุประสงค์ของการบันทึกเสียง คือเพื่อความถูกต้องในการศึกษาขั้นตอนพิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับการแต่งงานของคนไทยเชื้อสายจีนฮากกา ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เท่านั้น

ทั้งนี้คณะผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการประเมินดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้ได้รับปริญญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาภาษาจีน หรือสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 คน และมีค่าประเมินในแต่ละคำถามเป็น 0.66-1 ซึ่งถือว่าผ่านการประเมินดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย

4. การรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนแรก คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาจากสื่อ ได้แก่ หนังสือ วารสาร และบทความ เพื่อปูพื้นฐานแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและนำมาเป็นส่วนช่วยในการออกแบบคำถามในการสัมภาษณ์ ขั้นตอนที่สอง คณะผู้วิจัยสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ในรูปแบบเจาะลึกรายบุคคล และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยวิเคราะห์จากคำตอบของกลุ่มตัวอย่าง และข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม ซึ่งหัวข้อหลักในการวิเคราะห์ คือ ขั้นตอนพิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับการแต่งงานของคนไทยเชื้อสายจีนฮากกา ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยนำเสนอข้อมูลเพื่อเป็นประโยชน์ในการเสริมสร้างองค์ความรู้และอนุรักษ์ขั้นตอนพิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับการแต่งงาน

ผลการวิจัย

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นคนไทยเชื้อสายจีนฮากกา อายุ 50 ปีขึ้นไป ซึ่งเคยมีประสบการณ์การแต่งงานหรือเข้าร่วมการแต่งงานแบบฮากกามาด้วยตนเอง จำนวน 5 คน พบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนพิธีกรรมการแต่งงานและความเชื่อเกี่ยวกับการแต่งงาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ขั้นตอนพิธีกรรมการแต่งงาน มีทั้งหมด 15 ขั้นตอนย่อย ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ขั้นตอนพิธีกรรมการแต่งงาน

ลำดับ ขั้นตอน	พิธีกรรมการแต่งงาน	ลำดับ ขั้นตอน	พิธีกรรมการแต่งงาน
1	การจัดหาแม่สื่อ	9	การเดินทางออกจากบ้านของเจ้าสาว
2	การตรวจดูความสมพงษ์ของดวงชะตา	10	การเดินทางมาถึงบ้านของเจ้าบ่าว
3	การตรวจพื้นฐานความเป็นอยู่ของบ้านฝ่ายชาย	11	การไหว้บรรพบุรุษ
4	การลู่ขอ	12	การกินบัวลอยและไข่ต้ม
5	การจัดขบวนรับตัวเจ้าสาว	13	การยกน้ำชา
6	การเดินทางของเจ้าบ่าวมายังบ้านเจ้าสาว	14	การจัดงานเลี้ยงมงคลสมรส
7	การมอบสินสอด	15	การเข้าหอหอ
8	การสวมแหวนหมั้นให้กัน		

1.1 การจัดหาแม่สื่อ ในพิธีกรรมการแต่งงานของชาวจีนฮากกาจะมี “แม่สื่อ” ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ในการติดต่อพูดคุยเจรจาและทบทวนของทั้งสองครอบครัว แม่สื่อมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการแต่งงาน ดังคำพูดที่พูดต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันว่า “การตัดสินใจของบิดามารดา วาจาของแม่สื่อ” หรือในภาษาจีนพูดว่า “父母之命，媒妁之言”(Malasri, 2019) ซึ่งสะท้อนว่าชาวจีนมองการแต่งงานว่ามีใช้ เป็นเพียงเรื่องของสองคนบ่าวสาวเท่านั้น หากแต่เป็นเรื่องสำคัญที่เกี่ยวข้องถึงสองครอบครัว และสะท้อนบทบาทความสำคัญของแม่สื่อในพิธีกรรมการแต่งงาน โดยปกติแม่สื่อที่ถูกเลือกนั้นมักจะเป็นญาติผู้ใหญ่ที่นับถือ หรือคนในพื้นที่ที่มีความสามารถ ได้รับการยอมรับนับถือจากชาวบ้าน อาจจะมี ความเกี่ยวข้องกับฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย นอกจากนี้พบว่าอาจมีการเลือกแม่สื่อที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับทั้งสองฝ่าย โดยเลือกแม่สื่อที่มีความเชี่ยวชาญแต่ถึงอย่างไรแม่สื่อยังคงต้องเป็นบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือ (Wang, 2011) โดยแม่สื่อจะแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ แม่สื่อมืออาชีพและแม่สื่อที่เป็นญาติ เพื่อน หรือคนรู้จัก

“...คืออย่างนี้ มีอยู่ 2 ประเภท ประเภทหนึ่งก็คือ ประเภทแม่สื่อแม่ชักอาชีพ อีกประเภทหนึ่งก็คือ ไม่ได้เป็นมืออาชีพ เป็นเพื่อนกัน...”

(Hakka01 (Pseudonym), personal communication, September 1, 2025)

แม่สื่อจะเป็นผู้ทาบทามฝ่ายหญิงให้แก่ฝ่ายชาย เมื่อทั้งสองฝ่ายรับรู้ข้อมูลฝ่ายตรงข้ามในเบื้องต้นแล้วเกิดความพึงพอใจและตกลงปลงใจที่จะเป็นคู่หมั้นกัน ฝ่ายชายจะมอบอั่งเปาให้แก่ฝ่ายหญิง โดยให้แม่สื่อเป็นคนกลางส่งมอบ หากชอบมากจะให้อั่งเปาที่มีเงินเป็นจำนวนมาก หากฝ่ายหญิงชอบฝ่ายชายเช่นกัน ฝ่ายหญิงจะมอบผ้าเช็ดหน้าที่ทำเองให้ฝ่ายชายกลับ เพื่อเป็นที่ระลึกและของแทนใจให้คิดถึงกัน

“...ให้ผ้าเช็ดหน้าอะไรพวกนี้ เป็นที่ระลึกไง...”

(Hakka02 (Pseudonym), personal communication, September 12, 2025)

1.2 การตรวจดูความสมพงศ์ของดวงชะตา ฝ่ายชายจะเป็นฝ่ายขอวันเดือนปีเกิดของทางฝ่ายหญิงเพื่อนำไปให้ซินแสตรวจดูความสมพงศ์ของดวงชะตาบ่าวสาว นอกจากตรวจดูความสมพงศ์ของดวงชะตาของทั้งสองฝ่ายแล้ว ยังนำวันเดือนปีเกิดของพ่อแม่ทั้งสองฝ่ายมาตรวจดูความสมพงศ์ของดวงชะตากับชะตาของว่าที่ลูกเขยและสะใภ้อีกด้วย การตรวจดูความสมพงศ์ของดวงชะตานี้ คนไทยเชื้อสายจีนฮากกาจะให้ซินแสผู้เป็นบัณฑิตที่มีความสามารถหลากหลาย เช่น ดูดวง ดูฤกษ์ยาม เป็นหมอฟันบ้าน โดยมีแม่สื่อเป็นตัวกลางในการติดต่อทาบทามขอวันเกิดของทางบ้านฝ่ายหญิง แล้วจึงนำไปให้ซินแสตรวจดูความสมพงศ์ของดวงชะตากับคนในครอบครัวฝ่ายชาย

“...ซินแสมัยก่อนกับสมัยนี้ไม่เหมือนกัน ซินแสตรงนี้นี่จะมีความพิเศษตรงที่ว่า คนนี้จะเป็นอะไรที่ 108 เป็นบัณฑิต ที่จะดูวันก็ได้ ดูดวงก็ได้ เป็นหมอก็ได้ ...”

(Hakka04 (Pseudonym), personal communication, September 13, 2025)

“...ไม่ใช่แค่เจ้าบ่าวเจ้าสาว พ่อแม่ของทั้งสองฝ่ายก็ต้องดูด้วยนะ ชงหรือเปล่า คนสำคัญของทั้งสองครอบครัวก็ต้องดูด้วย...”

(Hakka01 (Pseudonym), personal communication, September 1, 2025)

ซินแสจะมีหน้าที่นำดวงชะตาของฝ่ายหญิงและฝ่ายชายมาดูฤกษ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแต่งงาน เช่น ฤกษ์หมั้น ฤกษ์สวมแหวน ฤกษ์วันแต่ง ฤกษ์ปูเตียง ฤกษ์ส่งตัว ฤกษ์เข้าห้องหอ เป็นต้น

“... ดูฤกษ์ว่าเหมาะสมกันไหมก่อน รักกันได้ไหมก่อน แล้วถึงจะทำพิธีขอ มันก็จะมีฤกษ์หมั้น ฤกษ์ปูเตียง ฤกษ์จัดชุดเจ้าสาว ฤกษ์เข้าบ้านเจ้าบ่าว...”

(Hakka04 (Pseudonym), personal communication, September 13, 2025)

1.3 การตรวจพื้นฐานความเป็นอยู่ของบ้านฝ่ายชาย ฝ่ายหญิงต้องตรวจพื้นฐานบ้านฝ่ายชาย เพราะต้องให้ความมั่นใจและเพื่อความสบายใจของพ่อแม่ฝ่ายหญิงว่า ฝ่ายชายมีความรับผิดชอบและมีความสามารถที่จะดูแลลูกสาวของตนเองได้ โดยแม่สื่อจะเป็นคนดำเนินการตรวจสอบพื้นฐานความเป็นอยู่ของบ้านฝ่ายชาย โดยมีการเข้าไปพูดคุยกับครอบครัวฝ่ายชาย ซึ่งเนื้อหาของการสนทนาจะให้ความสำคัญในการเก็บข้อมูลด้านต่าง ๆ ได้แก่

- 1) ด้านอุปนิสัยใจคอ ความขยัน อดทน ศักยภาพในการหารายได้เลี้ยงชีพ และสามารถในการดูแลฝ่ายหญิง

2) ด้านฐานะทางสังคมและการเงิน มีทรัพย์สินสมบัติเพียงพอในการสร้างครอบครัวโดยที่เมื่อฝ่ายหญิงแต่งงานเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวฝ่ายชายแล้วจะต้องไม่ยากลำบาก และ 3) ด้านอุปนิสัยของสมาชิกตระกูลของฝ่ายชาย ในส่วนนี้จะให้ความสำคัญกับคนรุ่นพ่อแม่เป็นหลัก โดยจะสังเกตพื้นฐานจิตใจและนิสัยของพ่อแม่ฝ่ายชายว่าเป็นอย่างไร เมื่อฝ่ายหญิงแต่งงานเข้าไปเป็นสมาชิกของครอบครัวของฝ่ายชายแล้ว จะโดนบังคับจิตใจหรือไม่ พ่อแม่ฝ่ายชายจะเมตตารักใคร่และดูแลฝ่ายหญิงได้หรือไม่

“...อันดับที่หนึ่งก็คือตัวเขา ว่าเขาเป็นคนดีไหม ชยันไหม ชี้เกียจชี้คร้านไหม รองลงมาก็ฐานะ อย่างน้อยที่สุดก็ตรวจแค่ 2 รุ่น รุ่นพ่อ รุ่นปู่ แต่รุ่นปู่จะไม่สำคัญเท่ารุ่นพ่อ...”

(Hakka01 (Pseudonym), personal communication, September 1, 2025)

1.4 การสู่ขอ หมายถึงขั้นตอนการพูดคุยกันระหว่างครอบครัวของทั้งสองฝ่าย เป็นการตกลงรายการสินสอด โดยมีแม่สื่อเป็นตัวกลางในการพูดคุย

“...เป็นเรื่องของผู้ใหญ่ ผู้หญิงจะไม่ ผู้หญิงจะอยู่ในห้อง แอบเปิดฝ้าม่านดู...”

(Hakka04 (Pseudonym), personal communication, September 13, 2025)

1.5 การจัดขบวนรับตัวเจ้าสาว พิธีนี้จะจัดในตอนเช้าของวันแต่งงาน ในขั้นตอนนี้มีความสำคัญคือ เป็นการให้เกียรติเจ้าสาว และแสดงความยินดีที่จะต้อนรับเจ้าสาวมาเป็นส่วนหนึ่งในครอบครัว โดยฝ่ายชายจะเตรียมจัดรถและประดับด้วยดอกไม้ที่มีสีสันสดใส ซึ่งจะรวมตัวกันเป็นขบวน ผู้เข้าร่วมในขบวนจะต้องเป็นคู่รักหรือชายหญิงที่มีความรักที่ดี มีคู่ครองที่มั่นคง และมีลูกหลานเต็มบ้านเต็มเมือง ส่วนพ่อแม่ฝ่ายแม่ฝ่ายห้ามเข้าร่วมในขั้นตอนนี้โดยเด็ดขาด

“...มีสิครับ อันนี้เหมือนคนไทยเลย ต้องเอาคู่ที่ดีกัน แม่ห้ามไป พ่อห้ามไป แล้วสมัยนั้นก็จะมีหีบของไปด้วยนะ ผู้หญิงจะหีบหมอนแล้วก็มัดกระร่า ทำเป็นพิธีให้สวย ๆ ต้องหาผู้หญิงที่มีลูกดก ครอบครัวรักกัน ก็ต้องเลือกคนนะครับ คนที่แตกแยกกัน พิธีนี้ห้ามเข้า แต่ไปกินเลี้ยงได้นะ แต่พิธีนี้ห้ามเข้า...”

(Hakka01 (Pseudonym), personal communication, September 1, 2025)

ในการจัดขบวนรับตัวเจ้าสาวนี้จะไม่มีการกำหนดจำนวนคนในการเข้าร่วมขบวนอย่างชัดเจน แต่จะกำหนดจำนวนให้ไม่น้อยกว่า 9 คน เนื่องจากเลข 9 คือเลขมงคลตามความเชื่อของชาวจีนฮากกาที่สื่อถึงความยั่งยืนในการครองเรือน หรือในบางคู่แต่งงานจะกำหนดจำนวนคนที่เข้าร่วมขบวนรับตัวเจ้าสาวให้เป็นเลขคู่ เช่น 6 คู่ 8 คู่ หรือ 12 คู่ เป็นต้น

“...คนจีนฮากกาชอบใช้เลข 9 สื่อถึงความก้าวหน้า แล้วก็มีความยั่งยืน...”

(Hakka01 (Pseudonym), personal communication, September 1, 2025)

“...จะเป็นคู่ บางคนก็เอา 12 คน ก็ 6 คู่ 12 คู่ ใช้ไหม มันต้องเป็นคู่ล่ะ มันก็ต้องเป็น 24 คน ถ้าเอาเยอะหน่อยก็ 8 คู่ ก็ 16 คน เข้าใจไหม ส่วนใหญ่เอาเป็นคู่หมด...”

(Hakka02 (Pseudonym), personal communication, September 12, 2025)

1.6 การเดินทางของเจ้าบ่าวมายังบ้านเจ้าสาว น้องชายของเจ้าสาวจะเป็นคนออกไปต้อนรับเจ้าบ่าวโดยมีการเปิดประตูและกางร่มให้เจ้าบ่าว เพื่อแสดงถึงการให้เกียรติและต้อนรับเจ้าบ่าว เจ้าบ่าวจะต้องมอบอั่งเปาให้น้องชายเจ้าสาวก่อนจึงจะสามารถเข้ามาจับตัวเจ้าสาวได้ หากเจ้าสาวไม่มีน้องชาย จะให้ญาติพี่น้องผู้ชายที่อายุน้อยกว่าไปรับเจ้าบ่าวแทน

“...ที่นี้พ่อเจ้าบ่าว มาถึงหน้าบ้านแล้ว น้องชายเจ้าสาวต้องไปรับเจ้าบ่าว เหล่าซือเคยไปรับ เหล่าซือจำได้ เพราะพี่สาวเหล่าซือแต่ง เจ้าบ่าวต้องให้อั่งเปาถึงจะเข้ามาได้ ถ้าไม่มีน้องชายก็ให้ญาติพี่น้องผู้ชายไปแทน...”

(Hakka01 (Pseudonym), personal communication, September 1, 2025)

1.7 การมอบสินสอด ฝ่ายชายจะมีการมอบสินสอดให้ฝ่ายหญิงตามที่ได้นegotiateกันไว้ในวันสู่ขอ เช่น เงินสด ทองคำ โฉนดที่ดินและขนมมงคล เป็นต้น

“...แต่สิ่งที่เน้นที่สุดก็คือ เงินกับทอง สมัยก่อนที่ให้โฉนดให้บ้าน มีไหม มี แต่น้อยมาก ต้องฐานะดีจริง ๆ...”

(Hakka01 (Pseudonym), personal communication, September 1, 2025)

1.8 การสวมแหวนหมั้นให้กันและกัน ซึ่งแหวนหมั้นต่างฝ่ายต่างต้องจัดหาตัวเอง หรือนัดหมายกันเพื่อไปซื้อ เพื่อป้องกันความผิดพลาดในเรื่องขนาดของแหวน

“...มี ๆ วันหมั้นนี้สวมแหวนเลย คนจีนนะ ผู้ชายสวมให้ผู้หญิง ผู้หญิงก็สวมให้ผู้ชาย แล้วก็ต่างคนต่างซื้อนะ เจ้าบ่าวก็ซื้อของเจ้าบ่าว เจ้าสาวก็ซื้อของเจ้าสาว...”

(Hakka01, (Pseudonym), Personal Communication, 1 September, 2025)

1.9 การเดินทางออกจากบ้านของเจ้าสาว จะมีพ่อเจ้าสาวยืนกางร่มให้เพื่อความเป็นสิริมงคล และในการเดินทางไปบ้านเจ้าบ่าว ทางบ้านเจ้าสาวจะต้องมีตะเกียงน้ำมันคู่สีแดงจุดไฟนำทาง โดยตะเกียงน้ำมันมีความหมายสื่อถึงการได้ลูกชายและแสงสว่างส่องให้พิธีกรรมการแต่งงานราบรื่นไปด้วยดี แต่มีข้อที่ต้องระวังคือห้ามให้ตะเกียงคู่นี้ดับเด็ดขาด เพราะหากตะเกียงดับจะเชื่อกันว่าเป็นสัญญาณที่บ่งบอกความไม่สดใสของชีวิตคู่ในอนาคต

“...น้องชายของเจ้าสาว เวลาจะเข้าห้องหอ ต้องหิ้วตะเกียงนำเจ้าบ่าว ตะเกียงจะเป็นแสงสว่าง 3 วัน ไม่ให้ดับนะ...”

(Hakka02 (Pseudonym), personal communication, September 12, 2025)

1.10 การเดินทางมาถึงบ้านเจ้าบ่าว จะมีการจุดประทัดเพื่อไล่สิ่งไม่ดีและเป็นการบอกกล่าวให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์รับรู้ เภากระดากเงินกระดากทองเพื่อส่งสิ่งไม่ดีกลับไป จากนั้นเจ้าสาวก็จะเดินข้ามกระดากเงินกระดากทองเพื่อเข้าบ้านเจ้าบ่าว

“...จุดประทัดรับ เสริมแล้วเนี่ยบางบ้านก็จะให้น้องเจ้าสาว น้องชายเนี่ย เอากระดากเงินกระดากทองเผาหน้าบ้าน ล้างชวย ล้างของไม่ดี แล้วก็เดินข้ามกระดาก...”

(Hakka04 (Pseudonym), personal communication, September 13, 2025)

1.11 การไหว้บรรพบุรุษ จะจัดขึ้นเมื่อเจ้าบ่าวและเจ้าสาวเข้าไปยังบ้านเจ้าบ่าวเรียบร้อยแล้ว จัดขึ้นเพื่อบอกกล่าวให้บรรพบุรุษรับรู้ ซึ่งพิธีนี้เปรียบเสมือนการจดทะเบียนสมรสและประกาศสถานภาพชีวิตคู่สมรสให้ฟ้าดินและบรรพบุรุษได้รับทราบอย่างเป็นทางการ

“...ถ้าเธอไหว้ฟ้าดินก็คือจดแล้ว คำว่าไหว้ฟ้าดินนั่นแหละ ไหว้บรรพชนนั่นละ ฟ้าดินรับรู้แล้วว่าเป็นผัวเมียกัน...”

(Hakka04 (Pseudonym), personal communication, September 13, 2025)

1.12 การกินบัวลอยและไข่ต้ม ซึ่งมีความสำคัญทางความหมายในเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งบัวลอยจะแสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันอย่างกลมเกลียว และการกินไข่ต้มนั้นมีความเชื่อว่าห้ามกัดเป็นชิ้นเล็ก แต่จะต้องกลืนไปทั้งลูก ทั้งนี้ตามความเชื่อที่ว่าทำเช่นนี้แล้วจะได้ลูกคนแรกเป็นเพศชาย

“...ตอนแต่งงานมีคนบอกไว้ว่า ห้ามกัดไข่ คือเขาบอกอย่ากัดนะ ถ้าไม่กัดนะ ลูกคนแรกจะได้ลูกชาย...”

(Hakka01, (Pseudonym), Personal Communication, 1 September, 2025)

1.13 การยกน้ำชา เจ้าสาวต้องทำการยกน้ำชาแก่ญาติผู้ใหญ่ของฝ่ายเจ้าบ่าวเพื่อทำการคารวะฝากตัวทำความรู้จักผู้ใหญ่ของบ้านเจ้าบ่าวและเพื่อแนะนำตัวเองให้ญาติรู้จัก โดยฝ่ายหญิงจะเริ่มยกน้ำชาให้แก่ญาติฝ่ายชายที่อาวุโสสูงสุดก่อนแล้วจึงยกน้ำชาให้แก่ญาติฝ่ายชายที่อาวุโสรองลงมา

“...ยก ยกให้เป็นพิธี ที่นี้อยู่บ้านผู้ชายใช้ไหม เจ้าสาวก็ต้องยกน้ำชา ให้รู้จัก คารวะ ให้รู้ว่านี่พ่อนะ นี่แม่นะ เป็นการแนะนำให้รู้จัก แนะนำตัวนะ...”

(Hakka02 (Pseudonym), personal communication, September 12, 2025)

1.14 การจัดงานเลี้ยงมงคลสมรส จะจัดในช่วงเย็นที่โรงแรมหรือที่บ้านตามความสะดวกของบ่าวสาว และรูปแบบของการจัดเลี้ยงจะเป็นการเลี้ยงโต๊ะจีน โดยการจัดงานเลี้ยงนี้จัดขึ้นเพื่อแสดงความยินดีและร่วมเฉลิมฉลองให้แก่คู่เจ้าบ่าวและเจ้าสาว โดยอาหารทั้งหมดที่ต้องเสิร์ฟในโต๊ะจีนนั้นมี 8 อย่าง รายการอาหารจะขึ้นอยู่กับความต้องการของเจ้างาน โดยต้องเป็นอาหารที่แฝงความหมายมงคลอยู่ในชื่อหรือลักษณะของวัตถุดิบ เช่น เคาหยก เต้าหู้ยัดไส้ ไก่ลั่น ปลา หมู่ม้วน ปลา ขาหมู ลูกชิ้นปลา ผักลูกคิด เป็นต้น และผลไม้ที่สำคัญคือ ส้ม

“...มีเคาหยก มีไก่ ขาหมูอันโดยประเพณีแล้วเนี่ย เขาจะกินเกี่ยวกัน ขาหมูอันแคะเนี่ย ที่อพยพลงมาเนี่ย เราไม่มีข้าวสาสี เราเลยทำเกี่ยวไม่ได้ แต่สิ่งหนึ่งที่ทำได้ก็คือเต้าหู้ยัดไส้ก็เลยเอามายัดไส้ซะ...”

(Hakka04 (Pseudonym), personal communication, September 13, 2025)

“...6 โมงเช้างาน 3 ทุ่มก็เสร็จทุกอย่างแล้ว เขาก็จะให้เธอไปเลือกอาหาร จะถูก ๆ หรือว่าแพง ๆ ก็แล้วแต่เราเลือก อย่างดีก็มีแค่ 8 อย่างแค่นั้น ส่วนใหญ่กับข้าวออกมาก็เป็นสิ่งที่สิริมงคลทั้งนั้น หมู่ม้วนอะไร เป่าฮื้อ ก็เป็นความหมายดี ๆ ขาหมูพวกนี้ ปลาอะไรพวกนี้ ปลาเต้าเต้ย ปลากระพง...”

(Hakka02 (Pseudonym), personal communication, September 12, 2025)

1.15 การเข้าห้องหอ จะเข้าเมื่องานเลี้ยงมงคลสมรสสิ้นสุดลง ในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการแต่งงาน จัดขึ้นเพื่อให้เจ้าบ่าวและเจ้าสาวได้เริ่มต้นการอยู่กินฉันท์ผัวเมียกันเป็นคำคืนแรก โดยมีน้องชายของเจ้าสาวถือตะเกียงนำเจ้าบ่าวและเจ้าสาวเข้าห้องหอ สำหรับเวลามงคลในการเข้าห้องหอจะมีซินแสเป็นคนกำหนด ซึ่งจะดูจากฤกษ์ตามวันเกิดของเจ้าบ่าวและเจ้าสาว ส่วนใหญ่จะอยู่ประมาณ 21.00–23.00 น. และจะมีการเชิญผู้ใหญ่ที่มีความรักที่ดี ครองคู่กันยาวนาน มีลูกสาวลูกชายพร้อม มานั่งให้พรแก่เจ้าบ่าวและเจ้าสาว หลังจากนั้นจึงส่งเจ้าบ่าวและเจ้าสาวเข้าห้องหอ โดยเจ้าบ่าวและเจ้าสาวต้องอยู่ภายในห้องหอตลอดจนถึงรุ่งเช้า เป็นอันถือว่าพิธีการแต่งงานเสร็จสิ้นเรียบร้อย

“...3 หุ่ 4 หุ่ นั้นแหละเข้าหอ เข้าไปแล้วก็ไม่ให้ออกมา...”

(Hakka02 (Pseudonym), personal communication, September 12, 2025)

2. ความเชื่อในพิธีกรรมการแต่งงาน

2.1 ตัวเลข ชาวจีนฮากกาเชื่อว่า เลข 9 เป็นเลขที่มงคลที่สุด โดยในการออกเสียงภาษาจีนของเลข 9 นั้นออกเสียงว่า “九” (จิ่ว) ซึ่งพ้องเสียงกับคำว่า “久” (จิ่ว) ที่มีความหมายว่ายาวนาน ซึ่งตรงกับวลีที่ว่า “九九长” หมายถึง ยืนยาวตลอดไป และ “天长地久” หมายถึง ยืนยาวชั่วนิรันดร์ ถ้าวันแต่งงานจัดวันที่ 9 เดือน 9 ถือว่าเป็นฤกษ์ดีมาก หรือวันที่ 19 และวันที่ 29 ขอเพียงแค่เป็นวันที่มีเลข 9 นอกจากนี้ยังมีเดือน 8 และเดือน 10 ที่ได้รับความนิยมในการจัดงานแต่งงาน เนื่องจากการออกเสียงของเลข 8 ในภาษาจีนนั้นออกเสียงว่า “八” (ปา) ซึ่งพ้องเสียงกับคำว่า “发财” (ฟาฉาย) ที่มีความหมายว่า ร่ำรวย ส่วนเดือน 10 ในภาษาจีนนั้นออกเสียงว่า “十” (สิ่ว) ซึ่งตรงกับวลีที่ว่า “十全十美” ที่มีความหมายว่า สมบูรณ์แบบ ซึ่งผู้ใหญ่มักใช้วลีที่กล่าวมาข้างต้นมาอวยพรบ่าวสาวในวันแต่งงาน ชาวจีนฮากกายังเชื่อว่า การแต่งงานหรือจัดงานในเดือน 7 เป็นเดือนที่ห้ามแต่งงาน ตามปฏิทินจันทรคติ “农历” เพราะชาวจีนฮากกาเชื่อว่าเป็นเดือนผีหรือเดือนไม่ดี

2.2 อาหารและผลไม้ สำหรับพิธีกรรมการแต่งงานของคนไทยเชื้อสายจีนฮากกา ประกอบไปด้วยขนมเปี๊ยะไส้หวานทรงกลม เป็นการสื่อถึงความรักที่หอมหวาน บัวลอยสื่อถึงความกลมเกลียวและหวานชื่น (团团圆圆) และใช้ต้มสื่อถึงการได้มีลูกชาย เคาหยกสื่อถึงการครองคู่และปรองดองกัน เต้าหู้ยัดไส้สื่อถึงความร่ำรวย ไก่สับสื่อถึงการขยันทำงาน ปลาสื่อถึงการเหลือกินเหลือใช้ในทุก ๆ ปี ซึ่งตรงกับวลีที่ว่า “年年有余” สัมผัสความเชื่อว่าเป็นผลไม้แห่งความสิริมงคล ความโชคดี และความมั่งคั่งร่ำรวย ชาฮากกาเชื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ และหน่อไม้สื่อถึงความเจริญงอกงาม เนื่องด้วยชาวจีนเป็นชาติที่มีความเชื่อเกี่ยวกับชื่อเรียกที่พ้องเสียงกับสิ่งมงคลหรืออวมงคล การที่อาหารเหล่านี้มีชื่อที่พ้องกับคำที่มีความหมายมงคล ย่อมก่อให้เกิดความสบายใจ เกิดความหวังและตรงตามความปรารถนาของคู่แต่งงานใหม่ ดังนั้นอาหารที่ใช้ในพิธีกรรมการแต่งงานของคนไทยเชื้อสายจีนฮากกาจึงมีความเชื่อที่แฝงอยู่อย่างแนบแน่น จากผลการสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยพบว่า อาหารที่ใช้จะมีความสัมพันธ์กับความเชื่อและความหมาย

2.3 สิ่งของ ของที่ใช้สำหรับในพิธีกรรมการแต่งงานของคนไทยเชื้อสายจีนฮากกามักประกอบไปด้วยผ้าเช็ดหน้าที่ทำด้วยตนเองสื่อถึงความจริงใจของฝ่ายหญิงที่มีต่อฝ่ายชาย เงินกับทองสื่อถึงความเป็นสิริมงคลและความร่ำรวย ตะเกียงน้ำมันสื่อถึงการได้ลูกชายและเป็นแสงสว่างส่องในวันแต่งงานให้ราบรื่นไปได้ดี แต่ต้องระวังห้ามมิให้ตะเกียงนี้ดับเป็นอันขาดเพราะชาวจีนฮากกาเชื่อว่าจะไม่เป็นสิริมงคล ประทัดสื่อถึงการไล่สิ่งไม่ดีและปลุกสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้รับรู้ และกระดาษเงินกระดาษทองสื่อถึงการล้างสิ่งไม่ดีหรือล้างขวย ทั้งนี้เนื่องด้วยชาวจีนเป็นชาติที่ให้ความสำคัญกับความเป็นมงคลในพิธีกรรมการแต่งงาน สิ่งของแต่ละชนิดต้องเป็นสิ่งที่มีความหมายมงคลเพื่อก่อให้เกิดความสบายใจความหวัง และสอดคล้องกับสิ่งที่ปรารถนา ดังนั้นสิ่งของที่ใช้ในพิธีกรรมการแต่งงาน

ของคนไทยเชื้อสายจีนฮากกา จึงมีความเชื่อที่แฝงอยู่ในพิธีกรรมทุกชั้นทุกตอนอย่างแนบแน่น จากผลการสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยพบว่า สิ่งของที่นำมาใช้จะมีความสัมพันธ์กับความเชื่อและความหมาย

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาขั้นตอนพิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับการแต่งงานของคนไทยเชื้อสายจีนฮากกา ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยใช้เก็บข้อมูลจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญและสรุปผลวิจัยเป็นลายลักษณ์อักษร อ้างอิงแนวความคิดการย้ายถิ่นฐานและแนวความคิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างเป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงสามารถสรุปผลวิจัยได้ว่า

1. ขั้นตอนพิธีกรรมการแต่งงานของคนไทยเชื้อสายจีนฮากกา ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา สามารถแบ่งออกเป็นขั้นตอนย่อย 15 ขั้นตอน คือ 1) การจัดหาแม่สื่อ 2) การตรวจดวงความสมพงศ์ของดวงชะตา 3) การตรวจพื้นฐานความเป็นอยู่ของบ้านฝ่ายชาย 4) การสู่ขอ 5) การจัดขบวนรับตัวเจ้าสาว 6) การเดินทางของเจ้าบ่าวมายังบ้านเจ้าสาว 7) การมอบสินสอด 8) การสวมแหวนหมั้นให้กันและกัน 9) การเดินทางออกจากบ้านของเจ้าสาว 10) การเดินทางมาถึงบ้านเจ้าบ่าว 11) การไหว้บรรพบุรุษ 12) การกินบัวลอยและไข่ต้ม 13) การยกน้ำชา 14) การจัดงานเลี้ยงมงคลสมรส และ 15) การเข้าห้องหอ ทั้งนี้ยังพบว่าในด้านบทบาทของบุคคล “แม่สื่อ” ถือเป็นบุคคลสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินพิธีกรรมแต่งงานตั้งแต่เริ่มต้น โดยทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการติดต่อ เสรจจา สืบและตรวจสอบข้อมูล ประสานงานระหว่างครอบครัวบ่าวสาว ส่วน “ซินแส” มีบทบาทในการตรวจสอบความสมพงศ์ของดวงชะตาและเป็นผู้กำหนดฤกษ์มงคลต่างๆ นอกจากนี้สมาชิกในครอบครัว เช่น ปิตามารดา ญาติผู้ใหญ่ และน้องชายของเจ้าสาวต่างมีหน้าที่เฉพาะในแต่ละช่วงของพิธีกรรม

2. ความเชื่อเกี่ยวกับการแต่งงานสามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านตัวเลข โดยชาวจีนฮากกาเชื่อว่าเลข 9 เป็นเลขที่มงคลที่สุดในพิธีกรรมการแต่งงาน เนื่องจากเสียงอ่านเลข 9 ในภาษาจีนมีเสียงพ้องกับคำที่มีความหมายว่ายาวนาน ยืนยาว ซึ่งเป็นสิ่งที่คู่สมรสพึงปรารถนา นอกจากนี้ยังมีเลข 8 และเลข 10 ที่ได้รับความนิยมในการจัดงานแต่งงาน เพราะสื่อความหมายถึงความร่ำรวยและความสมบูรณ์พร้อมตามลำดับ 2) ด้านอาหารและผลไม้ ชาวจีนฮากกามักนิยมใช้อาหารหวานทรงกลมซึ่งสื่อถึงความรักที่หอมหวานและความกลมเกลียวของคู่สมรสเช่น บัวลอย ขนมเปี๊ยะไส้หวานทรงกลม และเคาหยกที่สื่อถึงความกลมเกลียวปรองดองกัน นอกจากนี้ยังมีอาหารที่แฝงความเป็นมงคลในด้านอื่น ๆ อีกเช่น ไข่ต้มที่สื่อถึงการได้ลูกชายสืบสกุล ด้านความร่ำรวยเหลือกินเหลือใช้เช่น เต้าหู้ยัดไส้และปลาเป็นต้น และ 3) ด้านสิ่งของ และของที่ใช้ในพิธีกรรมการแต่งงานของคนไทยเชื้อสายจีนฮากกา มักประกอบไปด้วยของที่สื่อถึงความรักความจริงใจเช่นผ้าเช็ดหน้าที่เจ้าสาวต้องทำเอง ตลอดจนเงินทองที่สื่อถึงความเป็นสิริมงคลความร่ำรวย ไก่ที่สื่อถึงความขยัน และที่พิเศษคือตะเกียงน้ำมันอันมีบทบาทถือเป็นเครื่องจุดส่องสว่างตลอดพิธีกรรมนอกจากนี้ยังมีการใช้ประทัดและกระดาษเงินกระดาษทองที่ใช้จุดและเผาเพื่อกำจัดสิ่งไม่ดีออกไป ซึ่งสิ่งของและของใช้เหล่านี้ล้วนสร้างให้เกิดความหวังและความสบายใจต่อคู่แต่งงานและครอบครัว

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า พิธีกรรมการแต่งงานของคนไทยเชื้อสายจีนฮากกาเป็นพิธีกรรมที่มีลำดับขั้นตอนชัดเจน มีการแบ่งบทบาทของบุคคลในครอบครัวและชุมชนอย่างเป็นระบบสะท้อนชัดว่าการแต่งงานมิใช่เรื่องของคนสองคนเท่านั้น หากแต่เป็นกระบวนการที่อาศัยความร่วมมือของครอบครัวและเครือญาติอย่างเป็นระบบ และทุกขั้นตอนของพิธีกรรมมีความเชื่อเกี่ยวกับความเป็นสิริมงคลแฝงอยู่ผ่านตัวเลข อาหาร ผลไม้ และสิ่งของที่ประกอบและใช้ในพิธีล้วนมีความสัมพันธ์กับความหมายเชิงสัญลักษณ์และความปรารถนาให้ชีวิตสมรสมีความมั่นคงเจริญรุ่งเรือง และดำเนินไปอย่างราบรื่น

การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถชี้ให้เห็นถึงประเด็นต่าง ๆ โดยละเอียดดังนี้

1. ประเด็นที่มีความแตกต่างกันระหว่างขั้นตอนพิธีกรรมการแต่งงานของชาวฮากกาในจีนกับชาวฮากกาในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ประเทศไทย มีขั้นตอนพิธีกรรมการแต่งงานที่คล้ายกับการแต่งงานของชาวจีนฮากกาในจีนเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับงานวิจัยที่ได้อธิบายถึงขั้นตอนพิธีกรรมการแต่งงานของชาวจีนฮากกาในจีน (Zeng, 1999) แต่จะมีรายละเอียดเล็กน้อยที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งแบ่งออกเป็นประเด็นต่าง ๆ คือ

1.1 หากทั้งสองฝ่ายตกลงปลงใจที่จะแต่งงานกัน หรือชอบพอกัน คนไทยเชื้อสายจีนฮากกา ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ฝ่ายชายจะมอบอั่งเปาให้ฝ่ายหญิง แต่ชาวจีนฮากกาในจีนนั้น ฝ่ายชายจะมอบรองเท้ากระดาสีแดงให้ฝ่ายหญิง ซึ่งความแตกต่างนี้เกิดจากความแตกต่างทางวิถีชีวิตและสังคม โดยชาวจีนฮากกาในจีนมีความเชื่อว่าจะได้ออกขนาดเท้าของเจ้าสาวเพื่อนำไปใช้เตรียมของใช้สำคัญสำหรับพิธีแต่งงาน ส่วนกระดาสีแดงที่ใช้ชาวจีนฮากกามีความเชื่อว่า สีแดงเป็นสีที่มีความเป็นสิริมงคล เป็นความเชื่อที่สืบทอดมาจากรุ่นต่อรุ่นจนถึงปัจจุบันนี้ (Thi Hang, 2023) แต่คนไทยเชื้อสายจีนฮากกานั้นกลับเชื่อว่า อั่งเปาถือเป็นเงินที่สามารถแทนสิ่งมีค่า และสามารถนำไปแลกเปลี่ยนหรือสร้างรากฐานของครอบครัวใหม่ได้จึงถือเป็นของมงคลที่จะมอบให้ฝ่ายหญิง และสามารถนำเงินอั่งเปาไปใช้จ่ายในค่าใช้จ่ายอื่นในการเริ่มสร้างครอบครัวใหม่ได้ เช่น ซื้อบ้าน ซื้อรถ เป็นต้น อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่สื่อถึงฐานะของฝ่ายชาย สอดคล้องกับงานวิจัยที่กล่าวว่า พิธีกรรมในแต่ละชุมชน สังคม และกลุ่มชาติพันธุ์ จะมีความแตกต่างกันออกไป (Yanyongkasemsuk, 2015) ซึ่งทุกกลุ่มชาติพันธุ์ก็ยังคงสืบสานประเพณี คติความเชื่อบางอย่างจนถึงปัจจุบัน (Amornwanitsak, 2024) จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าในแต่ละพื้นที่ชุมชนอาจมีคติความเชื่อที่ต่างกันไปแล้วก็ยังคงมีการมอบสิ่งของให้ฝ่ายหญิงเหมือนกัน หากแต่มีการดัดแปลงปรับเปลี่ยนไปบ้าง และแม้ความหมายของสิ่งของนั้นมีความเชื่อที่แตกต่างกันไปแล้วก็ยังคงไว้ซึ่งคติความเชื่อเชิงความหวังที่ต้องการให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่คู่บ่าวสาว

1.2 การแบ่งสินสอด ชาวจีนฮากกาในจีนจะมีการแบ่งเงินสินสอดออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนแรกเป็นส่วนที่มอบให้แม่เจ้าสาวเพื่อเป็นการขอบคุณแม่ที่เลี้ยงดูฝ่ายหญิงมาเรียกว่า “ค่าน้ำนมแม่” (奶母钱) และอีกส่วนคือมอบให้ฝ่ายหญิงซื้อของเพื่อเตรียมตัวสำหรับการแต่งงาน แต่ชาวจีนฮากกาในไทย เงินสินสอดจะเป็นไปตามที่ตกลงกันไว้ของทั้งสองฝ่าย แต่จะไม่มีแบ่งส่วนเป็นสองส่วนที่ชัดเจนเหมือนของชาวจีนฮากกาในจีน สอดคล้องกับงานวิจัยที่กล่าวไว้ว่า สังคมมนุษย์ย่อมมีการพัฒนาและมีความเคลื่อนไหวตลอดเวลา ดังปรากฏให้เห็นได้จากร่องรอยของอารยธรรมในแต่ละยุคสมัยที่มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นและจากสังคมหนึ่งไปยังอีกสังคมหนึ่ง จึงทำให้รูปแบบประเพณีการเลือกคู่ครอง รูปแบบการกำหนดค่าตอบแทนเพื่อการสมรส ตลอดจนการจัดพิธีการแต่งงานนั้นย่อมแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ (Sukprasert, 2017) นอกจากความแตกต่างของพื้นที่ที่ส่งผลให้คนไทยเชื้อสายจีนฮากกาในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ไม่มีการแบ่งสัดส่วนของสินสอดอย่างชัดเจนแล้วนั้น อาจสื่อถึงการให้ความหมายของคำว่า สินสอด ในสังคมจีนกับไทยที่มีความแตกต่างกัน ดังงานวิจัยที่กล่าวว่า วัฒนธรรมสินสอดในสังคมไทยเป็นองค์ประกอบที่มีมาอย่างยาวนานโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงความรับผิดชอบของฝ่ายชาย รวมถึงการให้เกียรติและเห็นคุณค่าฝ่ายหญิง (Poshakrishna, 2025) จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การที่คนไทยเชื้อสายจีนฮากกา ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ไม่ได้แบ่งสัดส่วนสินสอดอย่างชัดเจน อาจเป็นเพราะว่าเกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของวัฒนธรรมจีนและไทยที่ให้ความหมายไม่เหมือนกัน เพื่อให้มีการปรับตัวอยู่ด้วยกันของสองวัฒนธรรม สินสอดจึงไม่มีการกำหนดชัดเจนว่าแต่ละส่วนของสินสอดมีไว้เพื่ออะไร ทั้งนี้การมีอยู่ของสินสอดนั้น แสดงให้เห็นถึงอารยธรรมที่ยังคงอยู่ กล่าวคือ สินสอดยังคงอยู่ แต่อาจจะไม่มีการแบ่งสัดส่วน เนื่องจากการให้ความหมายของสินสอดที่แตกต่างกัน

1.3 การมอบทุกข์ ในจีนจะมีการจัดพิธีการมอบทุกข์ แต่ในไทยจะไม่มีการจัดพิธีการมอบทุกข์ มีเพียงการดูฤกษ์มงคลในการจัดพิธีต่าง ๆ อธิบายได้ว่าคนที่คนไทยเชื้อสายจีนฮากกา ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ไม่ได้มีการจัดพิธีการมอบทุกข์แต่ยังคงมีการดูฤกษ์มงคลในการจัดพิธีต่าง ๆ เป็นเพราะสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้ต้องมีการปรับลดบางขั้นตอนเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพสังคมในพื้นที่นั้น ๆ จากเหตุผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยที่ได้อธิบายไว้ว่า ขั้นตอนพิธีกรรมที่ได้มีการปรับลดหรือบางขั้นตอนที่ได้หายไปนั้น เพราะสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปรวมถึงอาชีพที่ถูกจำกัดด้วยเวลาจึงจำเป็นต้องกระชับเวลา และเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายการจัดงาน (Chumchit & Plengdisakul, 2017) ซึ่งคนไทยเชื้อสายจีนฮากกา ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ยังให้ความสำคัญในวันเวลาและฤกษ์มงคลอยู่ แต่ด้วยสภาพสังคมและเศรษฐกิจจึงไม่ได้มีพิธีการมอบทุกข์เหมือนที่ทำให้อีก

2. ประเด็นความเชื่อเกี่ยวกับการแต่งงานของคนไทยเชื้อสายจีนฮากกา ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา สามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านตัวเลข 2) ด้านอาหาร 3) ด้านผลไม้ และด้านสิ่งของ คนไทยเชื้อสายจีนฮากกา ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จะมีคติเชื่อโดยยึดตามลักษณะที่โดดเด่นของสิ่งของชิ้นนั้น ๆ จากการอธิบายความเชื่อที่คนไทยเชื้อสายจีนฮากกา ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีต่อทั้ง 3 ด้าน ข้างต้นนั้นล้วนเป็นความเชื่อด้านสัญลักษณ์ โดยสัญลักษณ์ หมายถึง สิ่งที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อใช้แทนความหมายของสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยเหตุนี้สัญลักษณ์จึงเป็นทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุและทางจิตใจ อีกทั้งยังเป็นสัญลักษณ์รูปทางความคิดและสื่อความหมาย ให้คนในสังคมรับรู้ร่วมกัน (Na Kotapura, 2018) จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า คนไทยเชื้อสายจีนฮากกา ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จะใช้ตัวเลข อาหาร และผลไม้ รวมถึงสิ่งของต่าง ๆ แทนความหมายที่เป็นสิริมงคลต่อการใช้ชีวิตคู่ ต่อการสร้างครอบครัว และต่อความรักของทั้งคู่ เพื่อเป็นสิริมงคลในอนาคตข้างหน้าของทั้งเจ้าสาวและเจ้าบ่าว สอดคล้องกับวิจัยที่กล่าวไว้ว่า ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมที่ได้แทรกตัวอยู่ในชีวิตของมนุษย์และสังคม (Wang & Onkam, 2021) ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ความเชื่อทางด้านสัญลักษณ์ที่คนไทยเชื้อสายจีนฮากกา ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีต่อพิธีกรรมการแต่งงานล้วนมาจากวัฒนธรรมที่ได้แสดงถึงความเชื่อต่อวัตถุเพื่อสร้างขวัญกำลังใจและความหวังอันเป็นมงคลต่อการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันในอนาคต

3. ประเด็นภูมิหลังจากการย้ายถิ่นฐานและเกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม การย้ายถิ่นฐานของชาวจีนฮากกา มีจุดเริ่มต้น คือชุมชนเดิมที่ชาวจีนฮากกาอาศัยอยู่ยังแผ่นดินจีน ภายหลังย้ายมายังจุดหมายปลายทางคืออำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ประเทศไทย ซึ่งระหว่างทางนั้นชาวจีนฮากกาที่ได้ย้ายถิ่นฐานมาได้พบกับอุปสรรคของความแตกต่างทางวัฒนธรรมและความเปลี่ยนผันของเวลา ส่งผลให้วัฒนธรรมดั้งเดิมที่ติดตัวของชาวจีนฮากกาได้ผสมผสานกับวัฒนธรรมปลายทาง ทำให้การแต่งงานมีพิธีกรรมบางขั้นตอนที่จำเป็นจะต้องรวมเข้าด้วยกัน หรือบางขั้นตอนที่จำเป็นจะต้องตัดออกไป เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ท่ามกลางความแตกต่างของทั้งสองวัฒนธรรมและแก้ปัญหาอุปสรรคอันเกิดจากความแตกต่างที่ต้องเผชิญไปได้ สอดคล้องกับแนวคิดการย้ายถิ่นฐาน ที่กล่าวไว้ว่า การย้ายถิ่นฐาน คือการเปลี่ยนที่อยู่ ซึ่งต้องประกอบไปด้วย จุดเริ่มต้น ปลายทาง และอุปสรรค (Lee, 1966) การย้ายมาอยู่ในที่ใหม่ต้องพบเจอกับอุปสรรค ทำให้เกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมระหว่างวัฒนธรรมการแต่งงานของชาวจีนฮากกากับวัฒนธรรมการแต่งงานของคนไทย เป็นไปตามแนวคิดผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมที่กล่าวไว้ว่า สองชนกลุ่มที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกันมาติดต่อกัน ซึ่งแต่ละชนชาติอาจให้อิทธิพลซึ่งกันและกันได้ (Satsanguan, 1999) นอกจากนี้ผลการวิจัยที่พบยังสอดคล้องกับงานวิจัยที่มีความผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมระหว่างวัฒนธรรมการแต่งงานของคนไทยเชื้อสายจีนกับมุสลิม เป็นการแต่งงานที่แต่งงานข้ามเผ่าพันธุ์หรือกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและปฏิบัติตามศาสนาอิสลาม ทั้งการแต่งกาย ความเชื่อและความศรัทธา (Supharchan et al., 2016) ขั้นตอนพิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับการแต่งงานของคนไทยเชื้อสายจีนฮากกายังคงมีบางส่วนที่คงเดิม และบางส่วนได้ปรับเปลี่ยน ขึ้นอยู่กับระยะเวลา สภาพแวดล้อม ชุมชน วัฒนธรรม รวมถึง

เศรษฐกิจ ล้วนส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของขั้นตอนพิธีกรรมการแต่งงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่มีการศึกษา การปรับตัวการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมความเชื่อ ที่กล่าวว่าการปรับเปลี่ยนภายในชุมชนเพื่อให้เข้ากับโลกสมัยใหม่ มากขึ้น แต่ก็ยังคงแต่ก็ยังรักษาวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม และรากเหง้าของตนไว้ ถึงจะแม้ว่าจะได้รับสิ่งใหม่มา ก็ตาม (Dongsombat et al., 2019) และในส่วนของความเชื่อ ความเชื่อด้านอาหารและผลไม้ที่ได้มีการนำอาหาร ที่มีการพ้องเสียงกับคำที่มีความหมายเป็นสิริมงคลนั้นมาใช้ในพิธีกรรมการแต่งงานซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่มีการอธิบายว่า ส่วนประกอบหลักและอาหารจานหลักสามารถเป็นตัวแทนทางสัญลักษณ์ที่มีความหมายต่อผู้คน ในท้องถิ่นได้ (Saleh et al., 2024) และด้านตัวเลขก็เช่นกัน มีการเลือกใช้ตัวเลขที่มีความหมายพ้องเสียงกับเลข ที่เป็นสิริมงคล จากข้อมูลดังกล่าวสามารถเข้าใจได้ว่า ชาวจีนฮากกาในอำเภอหาดใหญ่ยังคงรักษาความดั้งเดิม ของความเชื่อไว้อยู่ ส่งผลได้จากความหมายในการเลือกใช้อาหารและผลไม้สิริมงคลต่างๆ รวมถึงการเลือกใช้ตัวเลข ซึ่งส่วนใหญ่จะมีชื่อเรียกพ้องเสียงกับคำจีนที่มีความหมายมงคลต่าง ๆ สอดคล้องกับรายงานวิจัยก่อนหน้านี้ที่กล่าวว่า วิจัยสิ่งใดมีเสียงและลักษณะพิเศษที่พ้องเสียงกับคำสิริมงคล ชาวจีนจะนำสิ่งนั้นมาเป็นสัญลักษณ์แห่งสิริมงคลด้วย (Yothinsirikul, 2018)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยนี้อาจเป็นประโยชน์ในการเสริมสร้างองค์ความรู้และอนุรักษ์ขั้นตอนพิธีกรรมและความเชื่อ เกี่ยวกับการแต่งงานของชาวจีนฮากกาในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นแหล่งข้อมูล ของชุมชนและองค์กรทางวัฒนธรรมได้
2. องค์ความรู้เกี่ยวกับลำดับพิธีกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับการแต่งงานของชาวจีนฮากกาในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา สามารถนำไปออกแบบเส้นทางหรือกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนจีนฮากกาในจังหวัด สงขลา เพื่อเผยแพร่เอกลักษณ์ของชุมชนและสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวได้ในอนาคต
3. ในด้านการเรียนการสอน ผลการวิจัยสามารถพัฒนาเป็นสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนโพ้นทะเล วัฒนธรรมจีนฮากกา หรือรายวิชามานุษยวิทยาและสังคมวิทยา เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ พิธีกรรม ความเชื่อ และ ความหมายเชิงสัญลักษณ์ของแต่ละขั้นตอนผ่านกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นจริงในประเทศไทย

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับผู้สนใจงานลักษณะนี้สามารถศึกษาเปรียบเทียบพิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับการแต่งงาน ของชาวฮากกาในพื้นที่อื่น หรืออาจจะกำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่มีความโดดเด่นในพื้นที่ ที่ท่านต้องการศึกษาได้

องค์ความรู้ใหม่

สืบเนื่องจากคณะผู้วิจัยได้สืบค้นวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งปรากฏพบข้อมูลเกี่ยวกับการแต่งงานของคนไทย เชื้อสายจีนฮากกาที่เป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจนและมีความน่าเชื่อถือค่อนข้างน้อย หลังจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ ในอำเภอหาดใหญ่ คณะผู้วิจัยจึงสามารถอธิบายได้ว่า คนไทยเชื้อสายจีนฮากกา ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีการสืบสานขั้นตอนพิธีกรรมการแต่งงานผ่านการบอกเล่าแบบรุ่นสู่รุ่น โดยไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ที่ชัดเจน ส่งผลให้การค้นหาข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์อักษรพบได้ค่อนข้างจำกัด ผลงานวิจัยนี้จึงเป็นการเติมเต็ม องค์ความรู้ในด้านที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมพิธีกรรมการแต่งงานของคนไทยเชื้อสายจีนฮากกา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัด สงขลาเพื่อใช้เป็นแหล่งสืบค้นอ้างอิงแก่นักวิชาการ ตลอดจนผู้สนใจรุ่นหลังได้

บทบาทหน้าที่ของผู้นิพนธ์

ญาณุา ยอดสุวรรณ: วางแนวความคิด วิเคราะห์อย่างเป็นทางการ สืบสวน ทรัพยากร ดูแลข้อมูล เขียน – ฉบับร่างต้นฉบับ และสร้างภาพ

สุพิชญา สุขขวัญ: วางแนวความคิด วิเคราะห์อย่างเป็นทางการ สืบสวน ทรัพยากร ดูแลข้อมูล เขียน – ฉบับร่างต้นฉบับ และสร้างภาพ

หฤทัย ไชยรักษ์: วางแนวความคิด วิเคราะห์อย่างเป็นทางการ สืบสวน ทรัพยากร ดูแลข้อมูล เขียน – ฉบับร่างต้นฉบับ และสร้างภาพ

บุญทิศา จันทระเจริญ: วางแนวคิด ระเบียบวิธีวิจัย ตรวจสอบความถูกต้อง วิเคราะห์อย่างเป็นทางการ ทรัพยากร เขียน – ทบทวนและแก้ไข กำกับดูแล บริหารโครงการ และจัดหาทุน

เอกสารอ้างอิง

- Amornwanitsak, S. (2024). Thai–Chinese relations: A study of cultural acceptance and assimilation. *Chinese studies Journal Kasetsart University*, 17(2), 14–15. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/CSJ/article/view/276923> [In thai]
- Burutphat, K. (1975). *People of hills*. Phrae Pittaya Publishing.
- Chotikasemsi, S. (2012). Traditions, culture, beliefs, and the Khanmak procession in marriage proposals of Songkhla residents. *Journal of Cultural Approach*, 13(24), 3–15. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/cultural_approach/article/view/3451 [in thai]
- Chumchit, T., & Plengdisakul, B. (2017). Factors affecting changes in beliefs in The Yao Liang Phi Ritual of the P Hu Thai people in Kunwa Sub–district, Kuchinarai District, Kalasin Province. *Journal of Fine and Applied Arts, Khon Kaen University*, 9(2), 123–148. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/fakku/article/view/113917> [In Thai]
- Dongsombat, S., Meethaisong, T., And Bangperg, K. (2019). Adaptation to the change in the culture and belief of the community of Tamyae Village Khaen Sub–district, Wapi Pathum District, Maha Sarakham Province. *KKU International Journal of Humanities and Social Sciences*, 9(3), 146–161. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/KKUJ/article/view/209670/158163> [In thai]
- Kasetsiri, C. (Ed.). (2005). *Chinese society in Thailand: An analytical history* (2nded.). The Foundation for The Promotion of Social Science and Humanities Textbooks. [In Thai]
- Lee, E. S. (1966). A theory of migration. *Demography*, 3(1), 47–57. <https://www.jstor.org/stable/206006>
- Ma, G. (2021). Development network construction of Hakka People in Southern Thailand. *Rusamilae Journal*, 42(2), 6–36. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/rusamelae/article/view/254212/172351> [In thai]
- Mahattanobol, W. (2005). *Hakka Is “Hakka”: Is “Chinese–Khae”*. (2nded.). Matichon Publishing. [In Thai]
- Malasri, T. (2019). The comparison of love and marriage attitude from Thai and Chinese proverbs. *KKU Research Journal of Humanities and Social Sciences (Graduate Studies)*, 7(2), 136–137. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/gskkuhs/article/view/206778> [In Thai]
- Na Kotapura, P.R. (2018). The symbolism of fish in Theravada Buddhism. *Panidhana Journal*, 11(1), 37–56. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/panidhana/article/view/148167/109184> [In Thai]
- Phichetphan, C., & Phichetphan, S. (2017). *Kon Khae (Not Khae) Hakka Ngin*. First Offset (1993) Co., Ltd. [In Thai]

- Poshakrishna, P. (2025). Dowry and Thai society. *Journal Of MCU Haripunchai Review*, 9(2), 613–623. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JMHR/article/view/aaa-044/aaa-044> [In Thai]
- Saleh, M., Saesen, W., Somlok, A., Phuangrod, K., And Kitiwinit, S. (2024). Components and structures of Thai food naming and cultural identity of Thai-Chinese Hakka people in Betong District, Yala Province. *Journal of Language, Religion and Culture*, 13(2), 102–138. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/gshskku/article/view/279024> [In Thai]
- Satsanguan, N. (1999). *Principles of cultural anthropology*. (4thed.). Rammakarn Printing Co., Ltd. [In Thai]
- Siripaisarn, S. & Kanchanadit, A. (2009). Rituals and beliefs of Chinese Thai in Songkhla Basin from past to present. *Journal of Humanities and Social Sciences Thaksin University*, 4(1), 97–124. <https://kb.psu.ac.th/server/api/core/bitstreams/3c95af1f-c57e-47cc-8c9a-61a30413f8cf/content> [In Thai]
- Siripaisarn, S., Kanchanadit, A., Narksaithong, P., And Thongdee, S. (2006). Social and cultural change of Chinese population in Hat Yai City from the past to the present. *Thaksin Journal*, 9(2), 43–54. <https://ph02.tci-thaijo.org/index.php/tsujournal/article/view/69005/56180> [In Thai]
- Sukprasert, W. (2017). *Legal status of Sin-Sod (Bride Price) In Thai law* [Master Thesis, Thammasat University]. http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2017/TU_2017_5701031048_9174_9126.pdf [In Thai]
- Supharchan, W., Boonprakarn, K., And Jiamat, A. (2016). The Everyday Life Practice Via Cross-Ethnic. Marriage. *Journal Of Liberal Arts Prince of Songkla University*, 5(1), 78–87. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-la/article/view/64413> [in thai]
- Thi Hang, T. (2023). Kukrit Studies: Beliefs About Colors. *Connexion: Journal of Humanities and Social Sciences*, 12(1). <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/MFUconnexion/article/view/263050> [In Thai]
- Wang, Q., & Onkam, I. (2021). Beliefs and rituals of Chinese Taiwanese shrines: A case study of Thammakatanyu Foundation Shrine (Xian Loo Tai Thiankong), Samutprakan Province. *Journal Of Mcu Buddhist Review*, 5(2), 73–75. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jmb/article/view/252684> [In Thai]
- Wang, R. (2011). A brief analysis of Chinese and Japanese matchmaking culture: Focusing on the role of matchmakers. *Wenxuejia*, 12(3), 153–155. [In Chinese]
- Yanyongkasemsuk, R. (2015). Capital of marriage. *Burapha Journal of Political Economy*, 3(2), 31–54. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/pegbuu/article/view/199459/139220> [In Thai]
- Yothinsirikul, S. (2018). Chinese auspiciousness and Feng Shui science among Chinese-Thai people in Yaowarat Community. *Silpakorn University Journal*, 38(5), 137–138. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/sujthai/article/view/152935/111775> [In Thai]
- Zeng, X. (1999). *Taiwan Hakka cultural studies*. Jinshi Printing Co., Ltd. [In Chinese]